

ОПТОМЕТРІЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ (ЛЕКЦІЯ)

Гріжимальська К.Ю., Салдан Ю.Й., Дідик Н.Д.

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Вінниця, Україна

Актуальність. Оптометрія набуває стратегічного значення через зростання поширеності рефракційних порушень, міопії, цифрового зорового навантаження та потреби в доступній первинній допомозі. У більшості розвинених країн оптометристи виконують не лише корекцію зору, а й беруть участь у скринінгу, моніторингу хронічних офтальмологічних станів та між-дисциплінарній взаємодії. В Україні професія перебуває на етапі становлення, що потребує розвитку освіти, професійних стандартів і нормативно-правового визначення її місця в системі охорони здоров'я.

Мета. Аналіз сучасного стану оптометрії у світі, визначення тенденцій її розвитку та перспектив вдосконалення оптометричної допомоги в Україні з урахуванням міжнародного досвіду.

Матеріали та методи. Лекція призначена для здобувачів вищої медичної освіти, лікарів-інтернів, офтальмологів, оптометристів і фахівців з організації охорони зору. Дослідження виконано як приватна ініціатива без грантової підтримки та державної реєстрації. Використано бібліометричний, контент- та порівняльний аналіз наукових публікацій, офіційних звітів, матеріалів професійних асоціацій, нормативно-правових документів і даних щодо розвитку оптометричної освіти та практики.

Етика дослідження. Роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності та біоетики. Оскільки дослідження не передбачало залучення пацієнтів, персональні дані не збиралися, медичні втручання не проводилися, схвалення комітету з біоетики не було потрібним.

Результати. Встановлено, що у США, Канаді, Великій Британії та Австралії оптометрія інтегрована в первинну ланку охорони зору й передбачає розширені клінічні функції. В Азійсько-Тихоокеанському регіоні пріоритетом є профілактика та контроль за прогресуванням міопії. Світовий ринок оптометричних послуг стабільно зростає. В Україні розвиток оптометрії супроводжується розширенням освітньої підготовки та приватної практики, однак потребує нормативного визначення професійних повноважень і ширшої інтеграції в систему охорони здоров'я.

Висновки. Оптометрія є важливим ресурсом профілактики порушень зору, раннього виявлення офтальмопатології та зменшення навантаження на офтальмологічну службу. Перспективи її розвитку в Україні пов'язані з гармонізацією освітніх стандартів відповідно до міжнародних підходів, законодавчим визначенням професійних компетентностей, розвитком цифрових технологій та формуванням доказової моделі первинної допомоги у сфері зорового здоров'я.

Ключові слова: офтальмологія, організація охорони здоров'я, рефракційні порушення, міопія, ринок медичних послуг.

Відповідальний автор: Гріжимальська К.Ю.
✉ 6/23, вул. В. Городецького, м. Вінниця,
21018, Україна.
E-mail: gkatyarina@gmail.com

Corresponding author: Hryzhymalska K.Y.
✉ 6/23, V. Horodetskooho St., Vinnytsia,
21018, Ukraine.
E-mail: gkatyarina@gmail.com

© Гріжимальська К.Ю., Салдан Ю.Й.,
Дідик Н.Д., 2025

CC BY-NC-SA

© Hryzhymalska K.Y., Saldan Yu.Yo.,
Didyk N.D., 2025

Цитуйте українською: Гріжимальська КЮ, Салдан ЮЙ, Дідик НД.

Оптометрія в Україні та світі: сучасний стан проблеми та перспективи розвитку (лекція).

Медицина сьогодні і завтра. 2025;94(4):123-33.

<https://doi.org/10.35339/msz.2025.94.4.hsd>

Cite in English: Hryzhymalska KY, Saldan YuYo, Didyk ND.

Optometry in Ukraine and globally: Current challenges and development perspectives (lecture).

Medicine Today and Tomorrow. 2025;94(4):123-33.

<https://doi.org/10.35339/msz.2025.94.4.hsd> [In Ukrainian].

Вступ

Оптометрія у сучасному світі набуває дедалі більшого значення як важливий елемент системи охорони зору, спрямований на раннє виявлення рефракційних порушень, їх своєчасну корекцію, профілактику ускладнень і підвищення якості життя населення. У звіті Всесвітньої організації охорони здоров'я за 2019 рік наголошено, що глобальний тягар порушень зору залишається значним, а більшість випадків можна було б попередити або своєчасно скоригувати за умови доступності ефективних послуг з охорони зору [1]. Однією з найактуальніших проблем є зростання поширеності міопії серед дітей і підлітків. За результатами глобального аналізу, опублікованого у 2024 році, короткозорість уже діагностується більш ніж у третини дітей і підлітків у світі, а до 2050 року її поширеність може наблизитися до 40 %, що актуалізує потребу в розвитку профілактичних, діагностичних і корекційних оптометричних послуг [2].

Поряд з епідеміологічними викликами, галузь оптометрії перебуває у фазі трансформаційних змін, що охоплюють кілька ключових вимірів: професійну підготовку, розширення сфери практики та впровадження інноваційних технологій. У січневому випуску *Review of Optometry* (2025) у спеціальній рубриці «Огляд оптометрії» було виокремлено чотири головні глобальні тренди, позначені як «чотири S» – школи (*schools*), сфера практики (*scope*), спеціалізація (*specialties*) та середовище (*setting*). Вони відображають структурні зрушення у професії [3]:

- школи (*schools*) – спостерігається зростання кількості навчальних програм, зокрема у країнах, де раніше оптометрія не була представлена як окрема професія.

Нові освітні центри впроваджують між-дисциплінарні курси, що поєднують офтальмологію, біомедичну інженерію, нейронауки та інформаційні технології. Акцент робиться на підготовці фахівців, здатних працювати у команді з лікарями-офтальмологами, неврологами та іншими медичними спеціалістами;

- сфера практики (*scope*) – у багатьох країнах світу розширюється перелік функцій, які можуть виконувати оптометристи. Наприклад, у США та Канаді вони мають право призначати медикаментозне лікування, проводити діагностику глаукоми та моніторинг діабетичної ретинопатії. У країнах ЄС, зокрема у Великій Британії, активно розвивається роль оптометриста як первинної ланки у системі охорони зору, що дозволяє зменшити навантаження на офтальмологів;

- спеціалізація (*specialties*) – окрім загальної практики, розширюється спектр вузьких напрямів: педіатрична оптометрія, контактна корекція зору, спортивна оптометрія, оптометрія при неврологічних розладах. Це вимагає поглибленої підготовки та створення нових клінічних стандартів;

- середовище (*setting*) – змінюється контекст практичної діяльності. Якщо раніше оптометристи переважно працювали у приватних кабінетах та оптичних салонах, то нині вони активно інтегруються у великі медичні центри, міждисциплінарні клініки та освітньо-наукові установи. Водночас стрімко розвивається телемедицина й цифрова оптометрія, що розширює доступність послуг у віддалених регіонах [3].

Паралельно з інституційними та професійними змінами відбувається й суттєве зростання економічної ваги галузі. За даними *Cognitive Market Research* (2025),

світовий ринок оптометричних послуг у 2025 році оцінюється у 5,84 млрд доларів США, а до 2033 року прогнозується його зростання більш ніж удвічі – із середньорічним темпом приросту (*CAGR, Compound Annual Growth Rate*) 11,3 %. Географічна структура ринку демонструє лідерські позиції Північної Америки, значний внесок Європи та найвищі темпи розвитку в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, що відображає як економічний, так і демографічний потенціал цих територій [4]. Це свідчить про те, що попит на оптометричні послуги зростає не лише в розвинених країнах, а й у державах, що розвиваються, де урбанізація та цифровізація формують нові умови зорового навантаження.

Не менш актуальним є розвиток оптометричної освіти та міжнародної науково-педагогічної співпраці. Важливою подією для професійної спільноти став *Global Optometric Education Summit*, що відбувся у 2019 році та об'єднав представників академічних інституцій з різних країн. У публікації, присвяченій аналізу результатів цього саміту, акцентовано увагу на необхідності обміну найкращими освітніми практиками, узгодження підходів до підготовки кадрів, інтеграції інноваційних технологій у навчальний процес і підвищення відповідності освітніх програм сучасним потребам системи охорони здоров'я [5]. Цей напрям підтверджує глобальний тренд до уніфікації стандартів підготовки та розширення можливостей для академічної мобільності студентів і викладачів.

Таким чином, попри значне розширення сфери оптометричної діяльності та її роль у сучасній системі охорони здоров'я, зберігаються важливі виклики: стрімке зростання поширеності рефракційних порушень, необхідність удосконалення навчання та інтеграції професії в систему медичних послуг. Україна, як і низка інших країн, стоїть перед завданням адаптації міжнародного досвіду до національного контексту – як у нормативно-правовому, так й в освітньому плані.

Метою дослідження були аналіз сучасного світового стану оптометрії, а також визначення актуальних тенденцій та перспектив

її розвитку, зокрема в Україні, з урахуванням міжнародного досвіду.

Матеріали та методи

Для досягнення поставленої мети було застосовано комплексний підхід, що поєднував бібліосемантичний, аналітичний та порівняльний методи дослідження. Основу дослідження становили наукові статті, огляди, метааналізи, офіційні звіти міжнародних організацій, матеріали професійних асоціацій, нормативно-правові документи та відкриті аналітичні дані щодо розвитку оптометричної освіти і ринку оптометричних послуг. Основними пошуковими ресурсами були бази даних *PubMed*, *Scopus*, *Web of Science*, *ScienceDirect*, а також офіційні матеріали Всесвітньої організації охорони здоров'я та Світової ради оптометрії.

Відбір публікацій здійснювався за такими критеріями: відповідність тематиці дослідження; наявність ключових понять *optometry*, *visual health*, *refractive errors*, *myopia*, *eye care services* у заголовках, анотаціях або ключових словах; рецензований статус видання або офіційний характер джерела; публікація переважно у 2019–2024 рр. Окремі джерела попередніх років залучалися у разі їхньої високої цитованості, методологічної або нормативної значущості для аналізу розвитку оптометрії та прогнозування поширеності рефракційних порушень.

Для порівняння ситуації в Україні з міжнародними тенденціями було проаналізовано нормативно-правові документи Міністерства охорони здоров'я України, офіційні матеріали освітніх програм у закладах вищої освіти та публікації українських дослідників у фахових журналах. Це дозволило виявити специфіку розвитку оптометрії в Україні та співвіднести її з міжнародними моделями.

Методологічну основу становив бібліосемантичний аналіз, що передбачав кількісне визначення наукової продуктивності за ключовими темами та виявлення найбільш цитованих джерел. Для цього використовувалися аналітичні інструменти *VOSviewer* та *Scopus Analytics*, які дозволили візуалізувати мережу наукових публікацій і визначити провідні наукові центри у сфері оптометрії.

Крім того, застосовувався контент-аналіз відібраних публікацій, що дало змогу систематизувати наукові дані за такими напрямками: глобальна епідеміологія порушень зору, моделі професійної підготовки оптометристів, особливості практичної діяльності та економічні аспекти ринку оптометрії. Порівняльний аналіз забезпечив можливість зіставлення міжнародних тенденцій із ситуацією в Україні та окреслення спільних і відмінних характеристик.

Для узагальнення кількісних показників, представлених у відкритих статистичних та аналітичних джерелах, використовувався інструментарій Excel 2019 (Microsoft, США). Кількісні дані застосовувалися для зіставлення окремих тенденцій розвитку оптометрії у світі та в Україні, а також для підготовки узагальнених таблиць і аналітичних висновків. Оскільки дослідження має оглядово-аналітичний характер і не передбачало формування власної клінічної вибірки, статистичні показники інтерпретувалися в межах описового аналізу.

Етика дослідження

Експериментальні дослідження на тваринах проводили відповідно до положень Директиви Європейського Парламенту та Ради ЄС 2010/63/EU щодо захисту тварин, які використовуються для наукових цілей, Європейської конвенції про захист хребетних тварин (ETS 123, 1986), а також принципів "3R" (Replacement, Reduction, Refinement – заміна, зменшення, удосконалення). Протокол дослідження було розглянуто та схвалено локальною комісією з питань етики експериментальних досліджень Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України (протокол № 1, січень 2026).

Дослідження з використанням біологічного матеріалу людини проведено відповідно до етичних принципів Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації (1964–2024) та наказу Міністерства охорони здоров'я України № 690 від 23.09.2009. Донорський матеріал використовували після надання інформованої згоди донорів на використання біологічного матеріалу в наукових цілях.

Результати

Аналіз сучасного стану оптометрії у світі засвідчив, що ця професія відіграє ключову роль у системі охорони зору, забезпечуючи раннє виявлення порушень рефракції, їх корекцію та профілактику зорових ускладнень. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (2019) [1], у світі понад 2,2 мільярда людей мають різні порушення зору або сліпоту, і майже половина цих випадків могла б бути попереджена або своєчасно скоригована. Особливо тривожною є динаміка поширеності короткозорості: згідно з прогнозами *Brien Holden Vision Institute* (Інститут зору Браєна Холдена, Австралія) (2016) [6], до 2050 року близько половини населення світу (понад 4,7 млрд осіб) матимуть міопію, а у 10 % випадків вона набуде тяжких форм, що загрожує втратою працездатності.

У країнах із високим рівнем розвитку охорони здоров'я, зокрема у США, Канаді, Великій Британії та Австралії, оптометрія інтегрована у систему медичної допомоги як важливий елемент первинної ланки. Оптометристи у цих державах виконують не лише функції з діагностики та корекції рефракційних аномалій, а й активно залучені до моніторингу та ведення хронічних офтальмологічних захворювань, таких як глаукома, діабетична ретинопатія та вікова макулярна дегенерація. Це значно підвищує ефективність системи охорони зору, оскільки дозволяє виявляти патології на ранніх стадіях та своєчасно направляти пацієнтів до офтальмологів для проведення спеціалізованого лікування.

У Сполучених Штатах Америки обсяг професійної діяльності оптометристів визначається законодавством окремих штатів, тому їхні повноваження можуть відрізнятися залежно від юрисдикції. Загальною тенденцією є поступове розширення клінічної ролі оптометриста як фахівця первинної офтальмологічної допомоги: проведення комплексного огляду зору, виявлення рефракційних порушень, скринінг очної патології, моніторинг окремих хронічних офтальмологічних станів і призначення певних лікарських засобів у межах чинного

законодавства штату. Така модель сприяє зменшенню навантаження на офтальмологічну службу, підвищує доступність первинної допомоги у сфері зорового здоров'я та забезпечує своєчасне направлення пацієнтів до лікаря-офтальмолога в разі виявлення патології, що потребує спеціалізованого лікування [7].

У Великій Британії оптометристи інтегровані в Національну службу здоров'я (NHS, National Health Service) як спеціалісти «першого контакту». Це означає, що саме вони у більшості випадків першими стикаються з пацієнтами із зоровими скаргами, проводять первинний скринінг, базову діагностику та приймають рішення щодо подальшого маршруту пацієнта. Такий підхід дозволив скоротити черги до офтальмологів, оптимізувати витрати державної системи охорони здоров'я та значно підвищити доступність послуг для населення. У Канаді та Австралії функціонують схожі моделі: там оптометристи мають право вести пацієнтів з хронічними захворюваннями ока у співпраці з офтальмологами та іншими лікарями-спеціалістами, а також брати участь у програмах громадського здоров'я з профілактики зорових порушень.

Водночас у країнах Азіатсько-Тихоокеанського регіону спостерігається інший акцент у розвитку оптометрії. Японія, Південна Корея та Сінгапур є лідерами за кількістю наукових публікацій, присвячених проблемі епідемії міопії, особливо серед дітей та молоді. У цих країнах уже понад 80 % підлітків мають короткозорість, що перетворює міопію на серйозну соціально-медичну проблему. Саме тому ключовим

напрямом досліджень є контроль прогресування міопії. Найбільш вивченими та впровадженими методами є застосування ортокератологічних лінз (нічних жорстких контактних лінз, що коригують форму рогівки) та мультифокальних м'яких контактних лінз, які довели свою ефективність у зниженні швидкості прогресування міопії у дітей. Паралельно розробляються комбіновані терапевтичні підходи, які поєднують оптичні методи з фармакологічними (наприклад, використання низькодозованого атропіну).

Для української моделі важливо розмежувати фактичну практику оптометричної допомоги та нормативно визначені професійні повноваження. Відповідно до змін, внесених наказом Міністерства охорони здоров'я України № 69 від 15.01.2020 до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників охорони здоров'я, професія оптометриста в Україні розглядається як складова системи офтальмологічної допомоги, пов'язана з оцінюванням зорових функцій, визначенням рефракційних порушень, підбором засобів корекції зору та скеруванням пацієнтів до лікаря-офтальмолога у разі виявлення ознак патології. Водночас, на відміну від країн із розвиненою моделлю оптометрії, в Україні професійне поле оптометриста ще потребує подальшого нормативного уточнення, зокрема щодо меж самостійної клінічної діяльності, взаємодії з лікарем-офтальмологом і місця оптометричних послуг у державній системі охорони здоров'я [11].

Узагальнена інформація подана нами у вигляді *таблиці (табл.)*:

Таблиця. Порівняльна характеристика моделей оптометрії у світі та в Україні

Критерій	Західна модель (США, Канада, Велика Британія, Австралія)	Азійська модель (Японія, Південна Корея, Сінгапур, Китай)	Українська модель
Ключова орієнтація	Клінічна інтеграція, розширення компетенцій	Профілактика міопії, дитяче здоров'я	Становлення професії, адаптація міжнародного досвіду
Роль у системі охорони здоров'я	Спеціалісти «першого контакту» у первинній ланці	Акцент на профілактичні програми	Обмежена інтеграція в державну систему охорони здоров'я; розвиток переважно в освітньому та приватному секторі

Критерій	Західна модель (США, Канада, Велика Британія, Австралія)	Азійська модель (Японія, Південна Корея, Сінгапур, Китай)	Українська модель
Освіта	Розвинені багаторівневі програми з акредитацією	Підтримка державних програм та дослідницьких центрів	Початкові програми у кількох ЗВО
Функціональні повноваження	Діагностика, лікування, медикаментозна терапія	Контроль прогресування міопії, оптичні та фармакологічні методи	Оцінювання зорових функцій, виявлення рефракційних порушень, підбір засобів корекції зору, первинний скринінг і направлення до лікаря-офтальмолога у разі виявлення патології; межі самостійної клінічної діяльності потребують подальшого нормативного уточнення
Наукові та інноваційні пріоритети	Міждисциплінарність, цифрові технології	Інновації, телемедицина, <i>International Myopia Institute</i>	Перспектива розвитку телемедицини та міждисциплінарності
Стан в Україні	—	—	Наявність оновленої кваліфікаційної характеристики оптометриста; потреба в подальшій деталізації професійних стандартів, освітніх вимог і механізмів інтеграції в систему охорони здоров'я

Обговорення результатів

Як показує аналіз, якщо в країнах Заходу основний акцент робиться на розширенні клінічних компетенцій оптометристів та їхній інтеграції в первинну ланку охорони здоров'я, то в країнах Східної Азії пріоритетом є боротьба з масовим поширенням міопії, що має суттєві соціальні наслідки. Обидва напрями демонструють високу адаптивність професії до локальних викликів і підтверджують її стратегічну роль у забезпеченні глобального зорового здоров'я.

Фінансовий аналіз глобального ринку оптометричних послуг свідчить про його інтенсивне й стабільне зростання, що корелює із загальносвітовою тенденцією до збільшення кількості осіб із рефракційними порушеннями та потребою у високоякісних послугах із корекції зору. За даними *Cognitive Market Research* (2025), загальний обсяг ринку оцінюється у 5,84 млрд доларів США з прогнозованим середньорічним темпом зростання (CAGR) на рівні 11,3 % у період до 2033 року. Така динаміка свідчить про високий інвестиційний потенціал сфери та її здатність швидко адаптуватися до нових соціальних та технологічних викликів [4].

Регіональний розподіл ринку демонструє певну структурну нерівномірність. Лідерами за обсягами залишаються Північна Америка (40 % світового ринку) та Європа (30 %). У цих регіонах сформувалася потужна система охорони здоров'я, де оптометрія інтегрована в державні та приватні медичні практики. Висока купівельна спроможність населення, розвинена інфраструктура оптичних центрів і розширені повноваження оптометристів зумовлюють стабільний попит на їхні послуги.

Водночас Азійсько-Тихоокеанський регіон демонструє найвищі темпи приросту (CAGR 14,2 %), що пояснюється низкою чинників: швидкими темпами урбанізації та індустріалізації, які зумовлюють зростання цифрового навантаження на зір; високою поширеністю міопії серед дітей та молоді (до 80 % підлітків у Сінгапурі та Південній Кореї мають короткозорість); активними державними програмами профілактики та контролю зорових порушень; інтенсивним розвитком телемедицини та цифрових рішень для дистанційної діагностики.

Окремим перспективним напрямом є використання алгоритмів штучного інтелекту

для прогнозування прогресування міопії у дітей. Зокрема, сучасні дослідження демонструють можливість застосування моделей глибокого навчання для аналізу послідовностей зображень очного дна в поєднанні з базовими рефракційними показниками, що потенційно може підвищити точність індивідуального прогнозування ризику прогресування короткозорості та сприяти персоналізації профілактичних і корекційних заходів [8].

Слід також зазначити, що стрімкий розвиток ринку оптометрії стимулюється інноваційними технологіями: впровадженням систем цифрової діагностики зору, використанням штучного інтелекту для аналізу офтальмологічних зображень, розвитком персоналізованих засобів корекції (індивідуально виготовлені окулярні лінзи, мультифокальні контактні лінзи), а також появою нових фармакологічних підходів до лікування й контролю прогресування міопії. Важливу роль відіграє і зростання попиту на естетичні та *lifestyle*-рішення (стилю життя). Наприклад, кольорові контактні лінзи, преміальні коригувальні системи, що поєднують функціональність і косметичний ефект.

Таким чином, світовий ринок оптометричних послуг має тенденцію до подальшого зростання, при цьому Азійсько-Тихоокеанський регіон стає основним драйвером глобальної динаміки. Зростання ринку зумовлене не лише об'єктивними епідеміологічними факторами, а й соціокультурними змінами – переходом до цифрового середовища, підвищенням уваги до якості життя, а також глобалізацією стандартів надання медичної допомоги.

Для більш наочного відображення динаміки розвитку світового ринку оптометрії нами побудовано графік прогнозованого зростання його обсягів у період 2025–2033 рр. на основі даних *Cognitive Market Research* (2025) [4]. Як видно з представленої візуалізації, ринок демонструє стале зростання, що зумовлене як епідеміологічними факторами (зростанням поширеності міопії та інших рефракційних порушень), так і технологічними інноваціями у сфері діагностики та корекції зору (рис.).

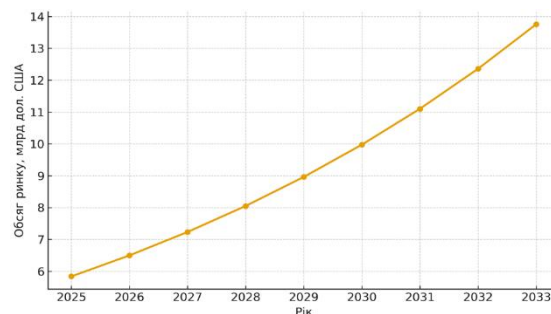

Рис. Прогноз зростання світового ринку оптометричних послуг (2025–2033 рр.).

Пропонований нами графік чітко демонструє стійку позитивну динаміку ринку оптометричних послуг, що зростає відповідно до середньорічного темпу приросту (CAGR = 11,3 %).

Початкова точка (2025 р.) становить 5,84 млрд дол. США, що відображає сучасний стан ринку, де оптометрія вже визнана однією з ключових складових охорони зору. Згідно з прогнозом, до 2028 року обсяг ринку зросте майже в півтора раза і перевищить позначку 8,0 млрд дол. США. На цьому етапі динаміка пов'язана насамперед із впровадженням цифрових діагностичних технологій і поширенням персоналізованих методів корекції зору. У середині прогнозного періоду (2030 р.) показник сягне близько 10,5 млрд дол. США, що свідчить про формування глобальної тенденції, за якої попит на оптометричні послуги стає масовим і охоплює не лише розвинені країни, а й держави, що розвиваються. Кінцева точка (2033 рік) – понад 13 млрд дол. США, що більш ніж удвічі перевищує показник 2025 року. Такий темп розвитку є винятково високим для медичного ринку, що підтверджує стратегічну значущість оптометрії.

Серед причин зростання ринку оптометричних послуг виокремимо епідеміологічні фактори (глобальне зростання міопії, особливо серед дітей та молоді), технологічні інновації (розвиток телемедицини, застосування штучного інтелекту в діагностиці, персоналізація оптичних засобів), соціальні чинники (збільшення тривалості роботи за екранами, урбанізація, зміна стилю життя) та економічні аспекти (підвищення інвестиційної привабливості галузі та вихід на ринок нових міжнародних компаній).

Запропонований нами графік підтверджує, що ринок оптометрії перебуває у фазі стабільного й інтенсивного зростання з перспективою збільшення обсягів більш ніж удвічі протягом 2025–2033 рр. Це свідчить про високу актуальність теми дослідження та відкриває можливості для інтеграції України у світові тенденції через розвиток освітніх програм, нормативного регулювання та впровадження інноваційних технологій.

Важливою складовою розвитку професії є освіта. На міжнародному рівні відзначається розширення мережі навчальних програм з оптометрії та посилення уваги до гармонізації освітніх підходів. Зокрема, на Глобальному саміті з оптометричної освіти (*Global Optometric Education Summit*), що відбувся у 2019 році, акцентували увагу на потребі обміну освітніми практиками, узгодження підходів до підготовки кадрів і забезпечення відповідності навчальних програм сучасним потребам системи охорони зору [5]. Водночас розвиток спеціалізацій, зокрема педіатричної, спортивної та нейрооптометрії, відображає ширшу тенденцію до професійної диференціації оптометричної практики [10].

Що стосується України, то розвиток оптометрії тут має певну специфіку. Незважаючи на офіційне визнання професії та відкриття освітніх програм за напрямом «Оптометрія», рівень інтеграції цієї спеціальності у систему охорони здоров'я поки що залишається недостатнім. Вітчизняні заклади вищої освіти лише розпочинають впровадження комплексних програм підготовки оптометристів, здебільшого орієнтуючись на зарубіжні моделі. Нормативно-правове регулювання професійної діяльності оптометриста потребує подальшої деталізації та розвитку, зокрема щодо меж самостійної клінічної діяльності, професійних стандартів і механізмів інтеграції оптометричних послуг у систему охорони здоров'я України [8].

Водночас позитивним є зростання зацікавленості молодих фахівців оптометрією та поступове розширення практичного досвіду. В Україні вже існують приватні офтальмологічні клініки та оптичні центри, які активно залучають оптометристів до роботи, зокрема у сфері підбору контактних лінз, діагностики

рефракційних аномалій і проведення базових тестів зору. Проте повноцінне використання потенціалу професії вимагає системного підходу – унормування професійних стандартів, створення сучасних освітніх програм та інтеграції оптометрії в державні медичні заклади.

Порівняльний аналіз міжнародного та українського контекстів дає змогу виділити низку спільних і відмінних тенденцій. Серед спільних – зростання поширеності рефракційних розладів, потреба у мультидисциплінарному підході, поява нових спеціалізацій та зростання попиту на цифрові технології. Водночас відмінності полягають у темпах інтеграції професії у систему охорони здоров'я: у країнах ЄС та Північної Америки оптометрист є усталеним фахівцем із широким колом компетенцій, тоді як в Україні ця спеціальність перебуває на етапі становлення та подальшого нормативного уточнення [8].

Результати дослідження підтверджують, що світова оптометрія динамічно розвивається у напрямі розширення функцій, посилення спеціалізації та впровадження інноваційних технологій. Україна має значний потенціал для інтеграції у цей процес, проте потребує чіткішої регуляції та адаптації міжнародного досвіду до національних реалій.

Висновки

Проведений аналіз засвідчив, що оптометрія у світі перебуває на етапі активного зростання й трансформації, зумовленого як епідеміологічними викликами (зростанням поширеності міопії та інших рефракційних розладів), так і технологічними інноваціями у сфері діагностики та корекції зору.

Західна модель оптометрії характеризується широкою клінічною інтеграцією та автономією професії, азійська – профілактичною орієнтацією з фокусом на масове поширення міопії, тоді як українська модель перебуває на етапі становлення та потребує нормативного унормування. Світовий ринок оптометричних послуг демонструє стабільне зростання, прогнозоване більш ніж удвічі до 2033 року. Основними драйверами розвитку виступають Азійсько-Тихоокеанський регіон із найвищим темпом приросту, а також стабільно високі показники Північної Америки та Європи.

В Україні ключовими проблемами залишаються недосконала нормативно-правова база, обмежений спектр практичних компетенцій та повільна інтеграція професії в систему охорони здоров'я. Водночас наявні позитивні зрушення у сфері освіти та зростаюча роль приватних клінік і оптичних центрів створюють підґрунтя для подальшого розвитку.

Перспективи подальших досліджень

Перспективним напрямом для України є адаптація кращих світових практик, гармонізація освітніх програм, розширення компетенцій оптометристів, розвиток телемедицини та міждисциплінарної співпраці. Це сприятиме формуванню ефективної національної моделі оптометрії, інтегрованої у світовий контекст.

Фінансування та подяки

Дослідження виконано без спеціальної цільової фінансової підтримки з боку державних, комерційних чи некомерційних організацій. Робота здійснювалася в межах службових обов'язків.

Висловлюємо подяку колегам-офтальмологам та оптометристам за методичні консультації й обговорення результатів, а також співробітникам медичних закладів та професійних асоціацій, які забезпечили доступ до відкритих статистичних та аналітичних матеріалів, використаних у дослідженні.

Внесок авторів

Внесок	A	B	C	D	E	F
Автори						
Гріжимальська К.Ю.	+	+	+	+	+	+
Салдан Ю.Й.			+	+		+
Дідик Н.Д.		+			+	+

Примітки:

A – концепція;

B – дизайн;

C – збір даних;

D – статистична обробка та інтерпретація даних;

E – написання або критичне редагування статті;

F – схвалення фінальної версії до публікації та згода нести відповідальність за всі аспекти роботи.

Література

1. World Health Organization. World report on vision. Geneva: World Health Organization; 2019. 180 p. Available at: <https://www.who.int/publications/world-report-on-vision>

2. Liang J, Pu Y, Chen J, Liu L, Huang L, Li X. Global prevalence, trend and projection of myopia in children and adolescents from 1990 to 2050: a comprehensive systematic review and meta-analysis. British Journal of Ophthalmology. 2025;109(3):362-71. DOI: 10.1136/bjo-2024-325427. PMID: 39317432.

Декларації

Конфлікт інтересів відсутній.

Усі автори надали згоду на публікацію статті на умовах ліцензії Creative Commons BY-NC-SA 4.0 International License та публічного договору з редакцією на обробку та публікацію їхніх персональних даних.

Автори рукопису заявляють, що під час проведення досліджень, підготовки та редагування цього рукопису вони не використовували жодні інструменти чи сервіси генеративного штучного інтелекту (ШІ) для виконання завдань, перелічених у Таксономії делегування генеративного ШІ (Generative AI Delegation Taxonomy, GAIDeT, 2025). Усі етапи роботи (від розробки дослідницької концепції до фінального редагування) виконувалися авторами особисто.

3. How scope expansion is shaping optometry's future. Review of Optometry, 15 Jan 2025. [Internet]. Available at: <https://www.reviewofoptometry.com/article/how-scope-expansion-is-shaping-optometrys-future> [accessed 20 Dec 2025].
4. Cognitive Market Research. Global Optometry Market Report 2025 (Global Edition). 2025. [Internet]. Available at: <https://www.cognitivemarketresearch.com/optometry-market-report> [accessed 20 Dec 2025].
5. Vitek MA, Wingert TA. Results and action plans from an Optometric Education Global Summit. Optometric Education. 2022;48(1). Available at: <https://journal.opted.org/article/results-and-action-plans-from-an-optometric-education-global-summit>
6. Brien Holden Vision Institute, World Health Organization. The impact of myopia and high myopia: report of the Joint World Health Organization–Brien Holden Vision Institute Global Scientific Meeting on Myopia, 16–18 Mar 2015. Sydney: University of New South Wales; 2015. 40 p. Available at: https://myopiainstitute.org/wp-content/uploads/2020/10/Myopia_report_020517.pdf
7. American Optometric Association. Destination: scope expansion. AOA News. 22 Jan 2025. [Internet]. Available at: <https://www.aoa.org/news/advocacy/state-advocacy/destination-scope-expansion> [accessed 20 Dec 2025].
8. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 69 від 15.01.2020 «Про затвердження змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я»». Чинний станом на 20.12.2025. Верховна Рада України. Законодавство України. [Інтернет]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0069282-20>
9. Kang M, Hu Y, Gao S, Liu Y, Meng H, Li X, et al. Deep learning-based longitudinal prediction of childhood myopia progression using fundus image sequences and baseline refraction data. arXiv. 2024; last revised 15 Apr 2025 (v2). DOI: 10.48550/arXiv.2407.21467.
10. Pathways to specialization: find – and follow – your calling. Review of Optometry, 15 Jan 2025. [Internet]. Available at: <https://www.reviewofoptometry.com/article/pathways-to-specialization-find-and-follow-your-calling> [accessed 20 Dec 2025].

Hryzhymalska K.Y., Saldan Yu.Yo., Didyk N.D.

OPTOMETRY IN UKRAINE AND GLOBALLY: CURRENT CHALLENGES AND DEVELOPMENT PERSPECTIVES (LECTURE)

Background. Optometry is gaining strategic importance due to the increasing prevalence of refractive errors, myopia, digital visual load, and the need for accessible primary eye care. In most developed countries, optometrists perform not only vision correction but also participate in screening, monitoring of chronic ophthalmic conditions, and interdisciplinary collaboration. In Ukraine, the profession is at the stage of formation, which requires the development of education, professional standards, and regulatory definition of its role within the health care system.

Aim. To analyse the current global state of optometry, identify trends in its development, and outline the prospects for the establishment of optometric care in Ukraine, taking into account international experience.

Materials and Methods. The lecture is intended for medical students, interns, ophthalmologists, optometrists, and specialists involved in the organization of eye care. The study was conducted as a private initiative without grant support or state registration. Bibliometric, content, and comparative analyses were applied to scientific publications, official reports, materials of professional associations, regulatory documents, and data on the development of optometric education and practice.

Research Ethics. The study was carried out in accordance with the principles of academic integrity and bioethics. No patients were involved, no personal data were collected, and no medical interventions were performed; therefore, ethics committee approval was not required.

Results. It was found that in the United States, Canada, the United Kingdom, and Australia, optometric care is integrated into primary eye care and includes extended clinical functions. In the Asia-Pacific region, the key priority is the prevention and control of myopia progression. The global optometric services market is steadily growing. In Ukraine, the development of optometry is accompanied by the expansion of educational training and private practice; however, it requires regulatory definition of professional competencies and broader integration into the health care system.

Conclusions. Optometric care is an important resource for the prevention of visual impairment, early detection of ophthalmic pathology, and reduction of the workload on ophthalmological services. Its development prospects in Ukraine are associated with harmonizing educational standards with international approaches, legally defining professional competencies, introducing digital technologies, and forming an evidence-based model of primary care in the field of visual health.

Keywords: *ophthalmology, health care organization, refractive errors, myopia, medical services market.*

Надійшла 15.11.2025

Прийнята до публікації 29.12.2025

Опублікована 31.12.2025

Відомості про авторів

Гріжимальська Катерина Юріївна – кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри очних хвороб, Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Україна.

Поштова адреса: 6/23, вул. В. Городецького, м. Вінниця, 21018, Україна.

E-mail: gkatyarina@gmail.com

ORCID: 0009-0007-0579-0645.

Салдан Юлія Йосипівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри очних хвороб, Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Україна.

Поштова адреса: 6/17, вул. Зодчих, м. Вінниця, 21018, Україна.

E-mail: SaldanYulii@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7420-598X.

Дідик Наталія Дмитрівна – доктор філософії, асистент кафедри очних хвороб, Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Україна.

Поштова адреса: 40/16, вул. Пирогова, м. Вінниця, 21018, Україна.

E-mail: morozmaja@i.ua

ORCID: 0000-0003-4313-1943.